

УДК 351:614.2

[https://doi.org/10.52058/3041-1572-2025-2\(10\)-572-587](https://doi.org/10.52058/3041-1572-2025-2(10)-572-587)

Дідик Наталія Дмитрівна аспірантка кафедри управління та адміністрування Комунального закладу вищої освіти «Вінницька академія безперервної освіти», м. Вінниця, <https://orcid.org/0000-0003-4313-1943>

РОЛЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У РЕАЛІЗАЦІЇ ФУНКЦІЙ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ З РОЗБУДОВИ СТІЙКОЇ СИСТЕМИ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я

Анотація. Питання розбудови стійкої системи громадського здоров'я в Україні в умовах сучасних викликів та загроз, розглядається у публікації крізь призму реформи децентралізації і медичної реформи, яка є її невід'ємною складовою.

Зміст повноважень органів місцевого самоврядування у сфері громадського здоров'я досліджується на підставі аналізу чинного законодавства та науково-теоретичних підходів до розв'язання проблеми. Надана оцінка програмних та управлінських рішень у галузі охорони здоров'я та функціонування системи громадського здоров'я, що прийняті в країні протягом останніх років. Висвітлені фундаментальні принципи Концепції розмежування та розподілу повноважень місцевого самоврядування та виконавчої влади щодо диференціації компетенцій останніх на делеговані (доручені; передані; закріплені) і власні; та за ознаками (організаційні; адміністративно-регуляторні; бюджетно-секторальні; контрольні).

Констатовано, що підвищення рівня безпеки та захисту здоров'я людини як передумова сталого розвитку та економічного зростання і поступової інтеграції України в європейські мережі охорони здоров'я, можливе за умови реалізації міжнародного принципу у секторі громадського здоров'я - «охорона здоров'я у всіх політиках». Засадничі положення розкриваються через повноваження з розроблення і впровадження регіональних, місцевих політик та програм у сфері громадського здоров'я взагалі, та локально – формування здоров'я мешканців окремої територіальної громади («здорова громада»). Визначений зміст термінологічних конструкцій «громадське здоров'я» та «здорова громада», розмежовані їх особливості.

Доведено, що спроможність та управлінська ефективність органів місцевого самоврядування у формуванні здоров'я окремої громади як складової громадського здоров'я в умовах повномасштабної війни може досягатися завдяки чіткій стратегії розвитку, дієвій системі моніторингу та раціональному

використанню ресурсів. На рівні місцевого самоврядування (на прикладі Вінницької міської територіальної громади) розкрито теоретико-методологічну сутність та практичну цінність стратегій, концепцій та програм, що приймаються в межах реалізації повноважень Вінницькою міською радою. Аргументовано, що розробка та впровадження дієвої стратегії розвитку територіальної громади, галузевих стратегій, концепцій, програм і планів не лише мобілізує потенціал всієї громади для реалізації конкретних та чітких планів, але є дієвим інструментом в механізмі публічного управління, що адаптований до сучасних викликів.

На підставі аналізу стратегічних та програмних документів, прийнятих Вінницькою міською радою (Стратегія розвитку Вінницької міської територіальної громади до 2030 року – Стратегію 3.0; Концепція інтегрованого розвитку м. Вінниця 2030; Програма економічного і соціального розвитку Вінницької міської територіальної громади на 2025 рік; Програма «Здоров'я вінничан на 2022-2025 роки») доведено, що публічне управління у сфері забезпечення громадського здоров'я Вінницької міської територіальної громади має свою специфіку. Стратегічна візія розвитку Вінницької міської територіальної громади змодельована із пріоритетною ціллю - досягнення максимально можливого рівня здоров'я для всіх жителів громади незалежно від віку, статі, соціального статусу, профілактика захворювань, формування відповідального ставлення населення до власного здоров'я та оточуючих, а також враховує сильні та слабкі сторони громади, існуючий потенціал та загрози.

Описано вплив процесів децентралізації на організацію роботи закладів системи охорони здоров'я України щодо розбудови стійкої системи громадського здоров'я у Вінницькій міській територіальній громаді. Обґрунтована теза, що децентралізація сприяє зміцненню та розширенню повноважень органів місцевого самоврядування щодо впливу на громадське здоров'я (збереження та зміцнення здоров'я населення; підвищення якості надання медичної допомоги; скорочення поширеності інфекційних захворювань; покращення демографічної ситуації в громаді; створення конкурентного медичного середовища), відповідно, формуються додаткові гарантії реалізації та забезпечення прав вінничан на охорону здоров'я під час воєнного стану.

В результаті дослідження встановлено, що скоординовані дії як на державному, так і муніципальному рівнях управління у сфері громадського здоров'я, з чітким розмежуванням повноважень органів місцевого самоврядування та зміцненням їх спроможності, сприятимуть не лише підвищенню ефективності управління, але і забезпечать фактичне задоволення реальних потреб мешканців громади в якісних і доступних медичних послугах в умовах обмежених ресурсів та триваючих воєнних дій.

Ключові слова: громадське здоров'я, спроможна система громадського здоров'я, система охорони здоров'я, здорова громада, публічне управління, децентралізація, медична реформа, повноваження органів місцевого самоврядування.

Didyk Natalia postgraduate student of the Department of Management and Administration of the Communal Higher Educational Institution «Vinnytsia Academy of Continuous Education», Vinnytsia, <https://orcid.org/0000-0003-4313-1943>

THE ROLE OF LOCAL SELF-GOVERNMENT BODIES IN IMPLEMENTING PUBLIC MANAGEMENT FUNCTIONS FOR BUILDING A SUSTAINABLE PUBLIC HEALTH SYSTEM

Abstract. The issue of building a sustainable public health system in Ukraine in the face of modern challenges and threats is examined in this publication through the lens of decentralization reform and the medical reform, which is an integral part of it. The content of the powers of local self-government bodies in the field of public health is explored based on an analysis of current legislation and scientific-theoretical approaches to solving the problem. An assessment is provided of the programmatic and managerial decisions in the healthcare sector and the functioning of the public health system that have been adopted in the country over recent years. The fundamental principles of the Concept of delineation and distribution of powers between local self-government and executive authorities are highlighted, focusing on the differentiation of their competencies into delegated (entrusted; transferred; assigned) and own powers; as well as by characteristics (organizational; administrative-regulatory; budgetary-sectoral; control).

It is stated that improving the level of safety and protection of human health as a prerequisite for sustainable development and economic growth, along with the gradual integration of Ukraine into European health networks, is possible only through the implementation of the international principle in the public health sector – «health in all policies». The foundational provisions are revealed through the powers to develop and implement regional and local policies and programs in the field of public health in general, and locally—forming the health of residents of a specific territorial community («healthy community»). The content of the terminological constructs «public health» and «healthy community» is defined, and their features are differentiated.

It is proven that the capacity and managerial effectiveness of local self-government bodies in shaping the health of a specific community as a component of public health under conditions of full-scale war can be achieved through a clear development strategy, an effective monitoring system, and rational resource

utilization. At the local self-government level (using the example of the Vinnytsia city territorial community), the theoretical-methodological essence and practical value of strategies, concepts, and programs adopted within the framework of the powers exercised by the Vinnytsia City Council are disclosed. It is argued that the development and implementation of an effective community development strategy, sectoral strategies, concepts, programs, and plans not only mobilizes the potential of the entire community for implementing specific and clear plans but also serves as an effective tool in the public governance mechanism adapted to modern challenges.

Based on the analysis of strategic and programmatic documents adopted by the Vinnytsia City Council (the Strategy for the Development of the Vinnytsia City Territorial Community until 2030 – Strategy 3.0; the Concept of Integrated Development of Vinnytsia 2030; the Program for Economic and Social Development of the Vinnytsia City Territorial Community for 2025; the Program «Health of Vinnytsia Residents for 2022-2025»), it has been proven that public governance in the field of public health provision within the Vinnytsia City Territorial Community has its own specifics. The strategic vision for the development of the Vinnytsia City Territorial Community is modeled with a priority goal of achieving the highest possible level of health for all community residents, regardless of age, gender, or social status, disease prevention, fostering a responsible attitude among the population towards their own health and that of others, while also taking into account the community's strengths and weaknesses, existing potential, and threats.

The impact of decentralization processes on the organization of healthcare institutions in Ukraine regarding the development of a sustainable public health system in the Vinnytsia City Territorial Community has been described. The thesis is substantiated that decentralization contributes to the strengthening and expansion of the powers of local self-government bodies concerning public health (preserving and improving the health of the population; enhancing the quality of medical care; reducing the prevalence of infectious diseases; improving the demographic situation in the community; creating a competitive medical environment). Consequently, additional guarantees are formed for the realization and provision of the rights of Vinnytsia residents to healthcare during martial law.

As a result of the study, it has been established that coordinated actions at both the state and municipal levels of governance in the field of public health, with a clear delineation of the powers of local self-government bodies and strengthening their capacity, will not only enhance the effectiveness of management but also ensure the actual satisfaction of the real needs of community residents for quality and accessible medical services under conditions of limited resources and ongoing military actions.

Keywords: public health, capable public health system, healthcare system, healthy community, public management, decentralization, medical reform, powers of local self-government bodies.

Постановка проблеми. Розбудова системи громадського здоров'я в умовах повномасштабної війни потребує переосмислення як загальнонаціональної візії щодо подальшого розвитку вітчизняної системи громадського здоров'я, так і її переоцінки на регіональному рівні. За останні роки система громадського здоров'я в Україні пережила низку реформ. Одним з перших ефективних кроків модернізації системи громадського здоров'я була ліквідація Державної санітарно-епідеміологічної служби, функції якої розподілили між різними інституціями як-то Центр Громадського Здоров'я, Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів та Державна служба України з питань праці.

Незважаючи на певні позитивні зрушення в напрямку розбудови спроможної системи громадського здоров'я в Україні, у цих процесах існує низка проблем, що вимагають швидких дій з оновлення законодавства, організації сучасної мережі структур громадського здоров'я з чітко визначеними функціями й обов'язками на всіх рівнях. Нагальна потреба посилення спроможності системи громадського здоров'я в умовах триваючих воєнних дій, спричинила прийняття надзвичайно важливих програмних та управлінських рішень у галузі охорони здоров'я. Результатом діяльності у цьому напрямі стало нещодавнє схвалення урядом 17 січня 2025 року Стратегії розвитку системи охорони здоров'я до 2030 року та затвердження операційного плану її реалізації у 2024-2027 рр. [1], а також схвалення парламентом 15 січня 2025 року у другому читанні Закону України «Про систему охорони психічного здоров'я» [2]. Заслуговує на увагу також, положення запропонованого КМУ законопроекту «Про внесення змін до Закону України «Про систему громадського здоров'я» від 10.06.2024 року [3] щодо створення в Україні інформаційної платформи громадського здоров'я.

Подібне оновлення законодавства у досліджуваній сфері суспільних відносин потребує науково-теоретичної та прикладної оцінки. Актуалізується проблематика також необхідністю висвітлення питання спроможності органів місцевого самоврядування у формуванні здоров'я окремої громади як складової громадського здоров'я в умовах повномасштабної війни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Складна та мультидисциплінарна природа проблематики обумовлює значну кількість наукових досліджень різногалузевого характеру. Окремі аспекти проблеми висвітлені в наукових публікаціях представників юриспруденції, публічного управління, політології, філософії, соціології, медицини тощо. Серед досліджень різних питань функціонування системи громадського здоров'я, а саме щодо повноважень органів місцевого самоврядування, що опубліковані протягом останніх років слід назвати роботи: А. Баска, О. Бориславської, М. Білінської, З. Гладуна, І. Демченка, Я. Казюк, Д. Карамишева, Н. Полковнікової,

Я. Радиша, Н. Солоненко, О. Торбаса та ін. Ці дослідження послужили теоретико-методологічною основою для формування авторського підходу щодо спроможності органів місцевого самоврядування моделювати локальні механізми управління у сфері охорони здоров'я громади в умовах воєнного стану. Незважаючи на значний внесок провідних вчених у розв'язанні даної проблеми, варто вказати, що питання управлінської ефективності щодо збереження та покращення здоров'я мешканців громади в умовах сучасних викликів та загроз, а також бурхливого реформування системи охорони здоров'я потребують додаткового висвітлення.

Мета статті. На підставі аналізу положень оновленого законодавства та огляду науково-теоретичних розробок проблематики, дослідити повноваження органів місцевого самоврядування зі стратегічного планування сектора формування здоров'я окремої громади як складової громадського здоров'я в умовах повномасштабної війни на прикладі Вінницької міської територіальної громади.

Виклад основного матеріалу. Зasadничим підходом у сфері поступової інтеграції України в європейську систему охорони здоров'я, зокрема громадського здоров'я, є принцип, закріплений у ч. 2 ст. 427 Угоди про асоціацію (Глава 22 Громадське здоров'я) - «охорона здоров'я у всіх політиках» [4]. Вбачається, що даний принцип слід трактувати в широкому сенсі, не лише при реалізації державної політики в різних галузях, але і при розробленні та впровадженні регіональних, місцевих політик та програм у сфері громадського здоров'я взагалі, та локально – формування здоров'я мешканців окремої територіальної громади («здорова громада»).

Вищевикладене обумовлює необхідність оцінки значення, ролі, повноважень та завдань органів місцевого самоврядування у формуванні стійкої системи громадського здоров'я.

Органи місцевого самоврядування в Україні в межах своєї компетенції, встановленої законом, можуть бути уповноважені на реалізацію державної політики у сфері охорони здоров'я (ст. 14 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» [5]).

Про важливу місію органів місцевого самоврядування та делегування владних компетенцій при здійсненні регулювання відносин у сфері охорони здоров'я населення наголошував у своїх фундаментальних дослідженнях З. Гладун: «...хоча місцеве самоврядування не належить до системи державних органів влади, будучи самостійним видом публічної влади, воно у певних визначених законодавством межах, шляхом делегування їм повноважень органів виконавчої влади, здійснює функції управління і регулювання діяльністю об'єктів комунальної власності. Виступаючи як повноважні органи влади, вони здійснюють керівництво соціально-культурним життям

відповідної територіальної громади, здійснюючи організацію і регулювання відносин в тих чи інших сферах життя. Виконавчі органи місцевого самоврядування здійснюють певну регулятивну діяльність, яка відповідно до її змісту набуває характеру або державного регулювання, або місцевого (муніципального) регулювання [6, с. 441].

У нормативній площині загальний правовий статус органів місцевого самоврядування визначений в Конституції України [7] та Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» [8].

Щодо повноважень органів місцевого самоврядування безпосередньо у сфері регулювання відносин по охороні здоров'я населення, то відповідно до ст. 32 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» їх повноваження нормативно диференційовані на: власні (самоврядні) та делеговані. З цього питання, має певний науковий інтерес позиція А. Баско, який пропонує, визначені у Законі повноваження органів місцевого самоврядування у сфері охорони здоров'я поділяти на суто повноваження організаційного та забезпечувального характеру [9, с. 121]. На нашу думку, така класифікація не охоплює всієї специфіки комплексу прав і обов'язків органів місцевого самоврядування у досліджуваній сфері.

Проблема розмежування та диференціації повноважень місцевого самоврядування залежно від сфери реалізації державної політики активно обговорюється провідними фахівцями в галузі публічного управління та права. Сучасні процеси децентралізації в Україні відбуваються в надскладних умовах триваючих воєнних дій і, на наш погляд, мають бути першопочатково спрямовані на зміцнення інституцій місцевого самоврядування через розширення повноважень органів місцевого самоврядування. Що ж до повноважень органів місцевого самоврядування в сфері забезпечення громадського здоров'я у певній громаді, то це питання слід досліджувати, як крізь призму децентралізації, так і безпосередньо медичної реформи в Україні, яка є невід'ємною складовою реформи децентралізації.

Вбачається, що більш науково доведеним та аргументованим є підхід, запропонований робочою групою під керівництвом Я. Казюк, у Концепції розмежування та розподілу повноважень місцевого самоврядування та виконавчої влади (далі - Концепція), за яким пропонується усі їх повноваження, що диференційовані нормативно поділяти на підвиди, а саме:

«...**Делеговані**, спрямовані на розв'язання питань соціально-гуманітарного характеру, які поділяються на підвиди:

- доручені – надані виконавчим органам місцевого самоврядування функції здійснення деяких державних повноважень (наприклад: програми соціального захисту);
- передані – повноваження на надання обов'язкових послуг відповідним групам населення України на рівні, гарантованому соціальними

стандартами (наприклад, оплата праці педагогічних працівників загальної середньої освіти);

- закріплені – повноваження на надання соціально-гуманітарних послуг громадянам за їх зверненнями (наприклад: дошкільна та позашкільна освіта, культура, фізична культура і спорт);

Власні, спрямовані на створення та забезпечення середовища життєдіяльності мешканців громад (наприклад: місцеві програми розвитку житлово-комунального господарства та благоустрою населених пунктів, культурно-мистецькі програми місцевого значення)....» [10]. На нашу думку, саме поділ на підвиди, запропонований розробниками Концепції сприяє подальшому розумінню змісту повноважень органів місцевого самоврядування при розробці муніципальних цільових програм, спрямованих на формування здорової громади, а саме зміцнення здоров'я її мешканців, забезпечення гарантованого доступу до якісних медичних послуг, підтримка діяльності та розвиток спроможної мережі закладів охорони здоров'я.

Висвітлення змісту прав і обов'язків органів місцевого самоврядування суто у сфері громадського здоров'я потребує аналізу положень спеціального законодавства, а саме Закону України «Про систему громадського здоров'я» (далі - Закон). Відповідно до ч. 2 ст. 13 Закону, до повноважень органів місцевого самоврядування щодо забезпечення функціонування системи громадського здоров'я, слід віднести наступні компетенції публічного характеру місцевого значення:

«...1) забезпечують проведення медико-санітарних заходів на територіях населених пунктів, у місцях масового відпочинку населення та рекреаційних зонах, здійснюють діяльність, спрямовану на запобігання виникненню і поширенню інфекційних хвороб, локалізацію і ліквідацію їх спалахів та епідемій, у тому числі щодо вирішення питань фінансового та матеріально-технічного забезпечення таких заходів;

2) організовують ведення обліку, здійснення первинного аналізу та внесення інформації, що стосується здоров'я населення на відповідній території, у систему обліку та аналізу даних щодо інфекційних хвороб та неінфекційних хвороб у встановленому порядку;

3) беруть участь у здійсненні комплексу заходів, спрямованих на ліквідацію епідемій, спалахів інфекційних хвороб та їх наслідків;

4) затверджують та фінансують виконання місцевих програм громадського здоров'я, беруть участь у розробленні та виконанні державних і регіональних програм у цій сфері;

5) беруть участь у засіданнях Державної комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій, відповідних регіональних та місцевих комісій за запрошенням, встановлюють обмежувальні протиепідемічні заходи відповідно до ст. 22 цього Закону;

б) забезпечують взаємодію з центрами контролю і профілактики хвороб на відповідній території;

7) вирішують інші питання у сфері громадського здоров'я в межах повноважень, визначених законом...» [11].

Низка повноважень органів місцевого самоврядування у сфері громадського здоров'я не лише перераховані у ст. 13 Закону, але і конкретизується в його окремих статтях (наприклад: ст. 41 Закону щодо компетенцій з профілактики хвороб, а також їх наслідків та ускладнень; ст. 43 Закону щодо боротьби із стійкістю до протимікробних препаратів; ст. 44 Закону щодо профілактики неінфекційних хвороб тощо) та спеціальних нормативно-правових актах. Так, у ст. 5 Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб» [12] сформульовані повноваження органів місцевого самоврядування у сфері захисту населення від інфекційних хвороб. Органи місцевого самоврядування наділені також повноваженнями розробляти та здійснювати заходи із запобігання захворюванню на ВІЛ-інфекцію (ст. 5 Закону України «Про протидію поширенню хвороб, зумовлених вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ), та правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ» [13]).

Відповідно до ст. 8 Закону України «Про подолання туберкульозу в Україні»: «...органи місцевого самоврядування у сфері подолання туберкульозу:

1) затверджують місцеві програми подолання туберкульозу, соціальної підтримки людей, які хворіють на туберкульоз, а також програми місцевих стимулів для медичного персоналу, який залучений до подолання туберкульозу, здійснюють їх матеріально-технічне і фінансове забезпечення та контроль за їх виконанням;

2) забезпечують виконання передбачених законом заходів соціального захисту людей, які хворіють на туберкульоз...» [14].

Подібна нормативна тенденція щодо чіткого розмежування та визначення повноважень органів місцевого самоврядування у різних сферах забезпечення громадського здоров'я і надалі простежується в сучасній законотворчій практиці. У нещодавно схваленому ВРУ законопроекті «Про систему охорони психічного здоров'я в Україні» (ч. 3 ст. 7) зазначено, що «...органи місцевого самоврядування в межах своєї компетенції затверджують місцеві програми розвитку у сфері психічного здоров'я, можуть фінансувати місцеві програми розвитку та підтримки комунальних закладів охорони здоров'я, місцеві програми надання населенню послуг у сфері психічного здоров'я, а також реалізують інші повноваження, визначені чинним законодавством України...» [2]. У вищеназваному законопроекті повноваження органів місцевого самоврядування у сфері охорони психічного здоров'я також деталізовані в окремій статті (ст. 19).

Однією з передумов ефективної реалізації функцій публічного управління у сфері громадського здоров'я на муніципальному рівні, на наш погляд, є стратегічне планування, що розробляється не лише з врахуванням глобальних цілей сталого розвитку до 2030 року, цілей сталого розвитку України на період до 2030 року, а з врахуванням, в першу чергу, специфіки відповідного регіону (територіально-орієнтований підхід). В зв'язку з цим, зупинимось на аналізі такої компетенції органів місцевого самоврядування, зокрема у сфері громадського здоров'я, як затвердження цільових програм для розвитку відповідної адміністративно-територіальної одиниці (на прикладі функціонування Вінницької міської територіальної громади).

На нашу думку, розробка та впровадження дієвої стратегії розвитку територіальної громади, галузевих стратегій, концепцій, програм і планів може не лише мобілізувати потенціал всієї громади для реалізації конкретних та чітких планів, але бути тим дієвим інструментом в механізмі публічного управління, що адаптований до сучасних викликів і загроз, зокрема, таких як повномасштабні триваючі воєнні дії. Беззаперечно, що публічне управління у сфері забезпечення громадського здоров'я Вінницької міської територіальної громади має свою специфіку та певну автономність на локальному рівні.

Науково-теоретичне розуміння стратегій, концепцій, програм як нормативно-правових актів, що приймаються органами державної влади різного рівня доктринально визначено у правовій науці. Автори колективної монографії «Господарська діяльність та новітні технології: актуальні проблеми регулювання в умовах воєнного стану» аргументовано формулюють тезу, що: «...стратегія ґрунтується на тих вихідних принципах, що містить науково-правова доктрина, та загальній меті, яку містить концепція, що затверджена у вигляді правового акта; це документ стратегічного характеру, обмежений своєю дією в часі, оскільки має чітко визначені мету й завдання. В Україні стратегія затверджується нормативно-правовим актом Президента чи Кабінету Міністрів України. За своєю сутністю вона, скоріше, нагадує декларацію намірів держави щодо досягнення бажаних показників розвитку тієї чи іншої сфери суспільних відносин і містить у собі загальний план дій (щодо певних напрямів розвитку держави) на певний період часу з розмежуванням зон відповідальності та функціонального навантаження між різними органами державної влади та органами місцевого самоврядування...» [15, с. 190].

З приводу визначення теоретико-методологічної сутності та прикладної цінності стратегій, концепцій та програм, що приймаються в межах реалізації повноважень органами місцевого самоврядування існують різні наукові підходи.

Автори наукової розробки «Стратегічне планування розвитку об'єднаної територіальної громади» вбачають основну місію стратегічних документів,

що приймаються органами місцевого самоврядування у здійсненні якісних перетворень в економіці та соціальній сферах: «... в сучасних умовах, коли можливості для розвитку територій за рахунок минулих досягнень практично вичерпані, важливо розробляти саме довгострокові стратегічні програми та послідовно втілювати їх у життя....» [16, с. 17].

Значення стратегічної візії розвитку територіальних громад не слід недооцінювати. Вже під час війни в Україні були затверджені нові Методичні рекомендації щодо порядку розроблення, затвердження, реалізації, проведення моніторингу та оцінювання реалізації стратегій розвитку територіальних громад від 21.12.2022 р. № 265, в яких сформульована нормативна дефініція стратегії розвитку територіальної громади як: «... документа стратегічного планування державної регіональної політики, що визначає стратегічні, оперативні цілі та завдання для сталого розвитку територіальної громади, розробляється на період реалізації Державної стратегії регіонального розвитку та відповідної регіональної стратегії розвитку, з урахуванням положень Закону України «Про засади державної регіональної політики» [17].

І. Боришкевич та В. Якубів оцінюють стратегію розвитку територіальної громади як один із найважливіших документів, що приймаються в межах своєї компетенції органами місцевого самоврядування: «... стратегія розвитку територіальної громади – це довгостроковий план, що окреслює загальний вектор дій органів місцевої влади, її партнерів, представників бізнесу, освіти, мешканців та інших стейкхолдерів в напрямку поетапного досягнення поставлених цілей, основного бачення та виправдання існування сформованої місії громади...» [18, с. 127].

Вбачається, що регіональні програми у сфері охорони здоров'я за їх спрямованістю слід кваліфікувати як соціальні цільові програми. Розробка та призначення будь якої цільової програми має, в першу чергу, відповідати пріоритетним напрямам розвитку відповідної територіальної громади, що формулюються у стратегії розвитку цієї громади.

Рішенням Вінницької міської ради (далі - ВМР) від 26.02.2021 р. № 194 затверджено Стратегію розвитку Вінницької міської територіальної громади до 2030 року – Стратегію 3.0 [19] (далі - Стратегія). Більш деталізоване галузеве планування із зазначенням стратегічних заходів, проектів і змін м. Вінниці представлено у Концепції інтегрованого розвитку м. Вінниця 2030, затверджена рішенням ВМР від 22.02.2019 р. № 1542 [20], яка розроблена з врахуванням міжнародних стандартів сталого розвитку та пов'язана з регіональними і державними програмами розвитку.

Другим стратегічним пріоритетом розвитку Вінницької міської територіальної громади до 2030 року за Стратегією є інтегрована громада (якісні та доступні муніципальні послуги для всіх), а першопочатковою операційною ціллю 2.1. для досягнення цього пріоритету - здорова громада.

У національному законодавстві відсутнє визначення поняття на кшталт «здоров'я громади» або «здорова громада». Наразі у спеціальному Законі України (п. 2 ч. 1 ст. 1) лише запропонована легальна дефініція терміну «громадське здоров'я», за якою це: «... - сфера знань та організована діяльність суб'єктів системи громадського здоров'я щодо зміцнення здоров'я, запобігання хворобам, покращення якості та збільшення тривалості життя ...» [11].

Що ж до науково-теоретичних конструкцій визначення поняття «здорова громада», заслуговують на увагу результати досліджень в рамках україно-швейцарського проекту «Діємо для здоров'я», в якому представлена наступна авторська дефініція: «здорова громада – це територіально-соціальна спільнота, яка характеризується комплексним, інтегрованим підходом до збереження та покращення здоров'я її мешканців через поєднання медичних, соціальних, освітніх та інфраструктурних ініціатив» [21, с. 5]. Отож, під поняттям «здорова громада» зазвичай сприймається певна спільнота, що охоплює представників усіх верств населення відповідної територіальної громади щодо досягнення однієї спільної мети – покращення здоров'я мешканців своєї громади.

На виконання стратегічних документів розробляються муніципальні цільові галузеві програми розвитку. Так, на виконання Стратегії розробляються цільові галузеві програми розвитку, що містять заходи, спрямовані на формування стійкої системи громадського здоров'я. Серед таких програмних документів ВМР слід назвати Програму економічного і соціального розвитку Вінницької міської територіальної громади на 2025 рік та Програму «Здоров'я вінничан на 2022-2025 роки», метою якої є «...досягнення максимально можливого рівня здоров'я для всіх жителів Вінницької міської територіальної громади та ВПО, які перебувають на обліку міської ради незалежно від віку, статі, соціального статусу, профілактика захворювань, формування відповідального ставлення населення до власного здоров'я та оточуючих...» [22; 23].

Висновки. В результаті дослідження встановлено, що здоров'я населення є ключовим фактором розвитку громади, а скоординовані дії як на державному, так і муніципальному рівнях управління у сфері громадського здоров'я, з чітким розмежуванням повноважень органів місцевого самоврядування та зміцненням їх спроможності, сприятимуть не лише підвищенню ефективності управління, але і забезпечать фактичне задоволення реальних потреб мешканців громади в якісних і доступних медичних послугах в умовах обмежених ресурсів та триваючих воєнних дій.

Література:

1. Про схвалення Стратегії розвитку системи охорони здоров'я на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025-2027 роках: Розпорядження КМУ від 17.01.2025 р. № 34-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npras/pro-skhvalennia-strategii-rozvytku-systemy-okhorony-zdorovia-na-period-do-2030-roku-ta-zatverdzhennia-operatsiinoho-planu-zakhodiv-z-ii-realizatsii-u-20252027-rokakh-34r-170125>.
2. Про систему охорони психічного здоров'я в Україні: Проект Закону України від 13.09.2024 р. № 12030. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/44876>
3. Про внесення змін до Закону України «Про систему громадського здоров'я»: Проект Закону України від 10.06.2024 р. № 11330. URL: <https://itd.rada.gov.ua/BILLINFO/Bills/Card/44396>
4. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: ратифікована Законом України від 16.09.2014 р. № 1678-VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/9_84_011#n967
5. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 р. № 2801-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>
6. Гладун З.С. Адміністративно-правове регулювання охорони здоров'я населення в Україні: монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2007. 720 с.
7. Конституція України прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254_%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text
8. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#n383>
9. Баско А.В. Реалізація органами місцевого самоврядування державної політики у сфері охорони здоров'я населення. *Київський часопис права*. 2024. № 2. С. 119-126.
10. Концепція розмежування повноважень місцевого самоврядування і виконавчої влади: Проект. URL: <https://decentralization.ua/news/17493>
11. Про систему громадського здоров'я: Закон України від 06.09.2022 р. № 2573-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2573-20#Text>
12. Про захист населення від інфекційних хвороб: Закон України від 06.04.2000 р. № 1645-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1645-14#n63>
13. Про протидію поширенню хвороб, зумовлених вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ), та правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ: Закон України від 12.12.1991 р. № 1972-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1972-12#Text>
14. Про подолання туберкульозу в Україні: Закон України від 14.07.2023 р. № 3269-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3269-20#Text>
15. Господарська діяльність та новітні технології: актуальні проблеми регулювання в умовах воєнного стану / за ред. О. О. Дмитрик, К. О. Токаревої. Харків: НДІ прав. забезп. інновац. розвитку НАПрН України, 2022. 195 с.
16. Берданова О. В., Вакуленко В. М., Валентюк І. В., Ткачук А. Ф. Стратегічне планування розвитку об'єднаної територіальної громади: навчальний посібник. Київ: 2017. 121 с.
17. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо порядку розроблення, затвердження, реалізації, проведення моніторингу та оцінювання реалізації стратегій розвитку територіальних громад: Наказ Міністерства розвитку громад та територій України від 21.12.2022 р. № 265. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0265914-22#n6>

18. Боришкевич І.І., Якубів В.М. Особливості та важливість формування стратегії розвитку для територіальної громади. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування*. 2022. Том 33 (72). № 2. С. 125-131.

19. Стратегія розвитку Вінницької міської територіальної громади до 2030 року – Стратегія 3.0: Рішення ВМР від 26.02.2021 року №194. URL: <https://www.vmr.gov.ua/strategiia>

20. Концепція інтегрованого розвитку м. Вінниця 2030: Рішення ВМР від 22.02.2019 року № 1542. URL: <https://2021.vmr.gov.ua/SiteAssets/Lists/IntegratedUrbanDevelopment / Default/%D0%A0%D0%BE%D0%BD%D1%86%D0%B5%D0%BF%D1%86%D1%96%D1%8F%202030.pdf>

21. Здорова громада: чинники та можливості впливу під час війни: Звіт за результатами дослідження в межах україно-швейцарського проекту «Діємо для здоров'я». URL: <https://www.actforhealth.in.ua/materialy/zdorova-gromada-chinniki-ta-mozhливosti-vplivu-pid-chas-viyni>

22. Програма економічного і соціального розвитку Вінницької міської територіальної громади на 2025 рік: Рішення ВМР від 20.12.2024 р. № 2620. URL: <file:///C:/Users/PC/Downloads/%D0%A0%D1%96%D1%88%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%E2%84%962620%20%D0%B2%D1%96%D0%B4%2020-12-2024.pdf>

23. Програма «Здоров'я вінничан на 2022-2025 роки»: Рішення ВМР від 24.12.2021 р. № 758 зі змінами від 14.11.2024 р. № 2654. URL: <https://2021.vmr.gov.ua/Docs/ExecutiveCommitteeDecisions/2024/%E2%84%962654%2014-11-2024.pdf>

References:

1. Pro skhvalennia Stratehii rozvytku systemy okhorony zdorovia na period do 2030 roku ta zatverdzhennia operatsiynoho planu zakhodiv z yii realizatsii u 2025-2027 rokakh: Rozporiadzhennia KMU vid 17.01.2025 r. № 34-r [On approval of the Strategy for the Development of the Healthcare System for the Period until 2030 and approval of the Operational Plan of Measures for its Implementation in 2025-2027: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 17.01.2025 № 34-p]. *kmu.gov.ua*. Retrieved from: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skhvalennia-stratehii-rozvytku-systemy-okhorony-zdorovia-na-period-do-2030-roku-ta-zatverdzhennia-operatsiynoho-planu-zakhodiv-z-ii-realizatsii-u-20252027-rokakh-34r-170125> [in Ukrainian].

2. Pro systemu okhorony psikhichnoho zdorovia v Ukraini: Proekt Zakonu Ukrainy vid 13.09.2024 r. № 12030 [On the Mental Health System in Ukraine: Draft Law of Ukraine dated 13.09.2024 № 12030]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/44876> [in Ukrainian].

3. Pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy Pro systemu hromadskoho zdorovia: Proekt Zakonu Ukrainy vid 10.06.2024 r. № 11330 [On Amendments to the Law of Ukraine On the Public Health System: Draft Law of Ukraine dated 10.06.2024 № 11330]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://itd.rada.gov.ua/BILLINFO/Bills/Card/44396> [in Ukrainian].

4. Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniiei storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikhnimy derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony: ratyfikovana Zakonom Ukrainy vid 16.09.2014 r. № 1678-VII [Association Agreement between Ukraine, on the one hand, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their Member States, on the other hand: ratified by the Law of Ukraine dated 16.09.2014 № 1678-VII]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#n967 [in Ukrainian].

5. Osnovy zakonodavstva Ukrainy pro okhoronu zdorovia: Zakon Ukrainy vid 19.11.1992 r. № 2801-XII [Fundamentals of Ukrainian legislation on health care: Law of Ukraine dated 19.11.1992 № 2801-XII]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text> [in Ukrainian].

6. Hladun, Z.S. (2006). *Administrativno-pravove rehuliuвання okhorony zdorovia naselennia v Ukraini* [Administrative and legal regulation of public health care in Ukraine]. Kyiv: Yurinkom Inter [in Ukrainian].

7. Konstytutsiia Ukrainy pryiniata na piatii sesiii Verkhovnoi Rady Ukrainy 28.06.1996 r. [The Constitution of Ukraine, adopted at the fifth session of the Verkhovna Rada of Ukraine on 28.06.1996]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].

8. Pro mistseve samovriaduvannia v Ukraini: Zakon Ukrainy vid 21.05.1997 r. № 280/97-VR [On local self-government in Ukraine: Law of Ukraine dated 21.05.1997 № 280/97-BP]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#n383> [in Ukrainian].

9. Basko, A.V. (2024). Realizatsiia orhanamy mistsevoho samovriaduvannia derzhavnoi polityky u sferi okhorony zdorovia naselennia [Implementation of state policy in the field of public health protection by local self-government bodies]. *Kyivskyi chasopys prava - Kyiv Law Journal*, 2, 119-126 [in Ukrainian].

10. Kontseptsiiia rozmezhuvannia povnovazhen mistsevoho samovriaduvannia i vykonavchoi vlady: Proiekt [Concept of separation of powers of local self-government and executive power: Project]. (n.d.). *decentralization.ua*. Retrieved from: <https://decentralization.ua/news/17493> [in Ukrainian].

11. Pro systemu hromadskoho zdorovia: Zakon Ukrainy vid 06.09.2022 r. № 2573-IX [On the public health system: Law of Ukraine dated 06.09.2022 № 2573-IX]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2573-20#Text> [in Ukrainian].

12. Pro zakhyst naselennia vid infektsiinykh khvorob: Zakon Ukrainy vid 06.04.2000 r. № 1645-III [On the protection of the population from infectious diseases: Law of Ukraine dated 06.04.2000 № 1645-III]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1645-14#n63> [in Ukrainian].

13. Pro protydiu poshyrenniu khvorob, zumovlenykh virusom imunodefitsytu liudyny (VIL), ta pravovyi i sotsialnyi zakhyst liudei, yaki zhyvut z VIL: Zakon Ukrainy vid 12.12.1991 r. № 1972-XII [On combating the spread of diseases caused by the human immunodeficiency virus (HIV) and legal and social protection of people living with HIV: Law of Ukraine dated 12.12.1991 № 1972-XII]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1972-12#Text> [in Ukrainian].

14. Pro podolannia tuberkulozu v Ukraini: Zakon Ukrainy vid 14.07.2023 r. № 3269-IX [On overcoming tuberculosis in Ukraine: Law of Ukraine dated 14.07.2023 № 3269-IX]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3269-20#Text> [in Ukrainian].

15. Dmytryk, O.O. & Tokarieva, K.O. (Eds.). (2022). *Hospodarska diialnist ta novitni tekhnologii: aktualni problemy rehuliuвання v umovakh voiennoho stanu* [Economic activity and new technologies: current problems of regulation in martial law]. Kharkiv: NDI prav. zabezp. innovats. rozvytku NAPrN Ukrainy [in Ukrainian].

16. Berdanova, O.V., Vakulenko, V.M., Valentiuk, I.V., & Tkachuk, A.F. (2017). *Stratehichne planuvannia rozvytku obiednanoi terytorialnoi hromady* [Strategic planning for the development of a united territorial community]. Kyiv [in Ukrainian].

17. Pro zatverdzhennia Metodychnykh rekomendatsii shchodo poriadku rozroblennia, zatverdzhennia, realizatsii, provedennia monitorynhu ta otsiniuvannia realizatsii stratehii rozvytku terytorialnykh hromad: Nakaz Ministerstva rozvytku hromad ta terytorii Ukrainy vid 21.12.2022 r. № 265 [On approval of Methodological recommendations on the procedure for developing, approving, implementing, monitoring and evaluating the implementation of strategies for the development of territorial communities: Order of the Ministry of Community and Territories Development of Ukraine dated 21.12.2022 № 265]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0265914-22#n6> [in Ukrainian].

18. Boryshkevych, I.I., & Yakubiv, V.M. (2022). Osoblyvosti ta vazhlyvist formuvannia stratehii rozvytku dlia terytorialnoi hromady [Peculiarities and importance of forming a development strategy for a territorial community]. *Vcheni zapysky TNU imeni V.I. Vernadskoho. Serii: Publichne upravlinnia ta administruvannia - Academic notes of the V.I. Vernadskyi TNU. Series: Public management and administration*, Vol. 33 (72), 2, 125-131 [in Ukrainian]. 2022. Tom 33 (72).

19. Stratehiia rozvytku Vinnytskoi miskoi terytorialnoi hromady do 2030 roku – Stratehiya 3.0: Rishennia VMR vid 26.02.2021 roku №194 [Vinnytsia Urban Territorial Community Development Strategy until 2030 - Strategy 3.0: Resolution of the Vinnytsia City Council dated 26.02.2021 № 194]. *vmr.gov.ua*. Retrieved from: <https://www.vmr.gov.ua/stratehiia> [in Ukrainian].

20. Kontseptsiiia intehrovanoho rozvytku m. Vinnytsia 2030: Rishennia VMR vid 22.02.2019 roku № 1542 [Concept of integrated development of the city of Vinnytsia 2030: Resolution of the Vinnytsia City Council dated 22.02.2019 № 1542]. *vmr.gov.ua*. Retrieved from: <https://2021.vmr.gov.ua/SiteAssets/Lists/IntegratedUrbanDevelopment/Default/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%86%D0%B5%D0%BF%D1%86%D1%96%D1%8F%202030.pdf>

21. Zdorova hromada: chynnyky ta mozhlyvosti vplyvu pid chas viiny: Zvit za rezultatamy doslidzhennia v mezhakh ukraino-shveitsarskoho Proiektu «Diemo dlia zdorovia» [Healthy community: factors and opportunities for influence during war: Report on the results of the study within the framework of the Ukrainian-Swiss Project «Act for Health»]. (n.d.). *actforhealth.in.ua*. Retrieved from: <https://www.actforhealth.in.ua/materialy/zdorova-gromada-chinniki-ta-mozhlyvosti-vplyvu-pid-chas-viyni> [in Ukrainian].

22. Prohrama ekonomichnoho i sotsialnoho rozvytku Vinnytskoi miskoi terytorialnoi hromady na 2025 rik: Rishennia VMR vid 20.12.2024 r. № 2620 [Program of Economic and Social Development of Vinnytsia Urban Territorial Community for 2025: Resolution of the Vinnytsia City Council dated 20.12.2024 № 2620]. *vmr.gov.ua*. Retrieved from: <file:///C:/Users/PC/Downloads/%D0%A0%D1%96%D1%88%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%E2%84%962620%20%D0%B2%D1%96%D0%B4%2020-12-2024.pdf> [in Ukrainian].

23. Prohrama «Zdorovia vinnychan na 2022-2025 roky»: Rishennia VMR vid 24.12.2021 r. № 758 zi zminamy vid 14.11.2024 r. № 2654 [Program «Health of Vinnytsia Residents for 2022-2025»: Resolution of the Vinnytsia City Council dated 24.12.2021 № 758 with amendments dated 14.11.2024 № 2654]. *vmr.gov.ua*. Retrieved from: <https://2021.vmr.gov.ua/Docs/ExecutiveCommitteeDecisions/2024/%E2%84%962654%2014-11-2024.pdf> [in Ukrainian].